

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

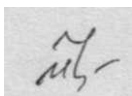
ЧИСТОВСЬКА Ірина Петрівна

УДК 371.2:355.233

**ФОРМУВАННЯ  
ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ  
МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ**

13.00.04 - "Теорія і методика професійної освіти"

Автореферат  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата педагогічних наук



Київ-2006

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії оборони України, Міністерство оборони України, м. Київ.

**Науковий керівник** - кандидат педагогічних наук, доцент **КРАСИЛЬНИК Юрій Семенович**, Національна академія оборони України, заступник начальника кафедри військової педагогіки, м. Київ.

**Офіційні опоненти:** доктор педагогічних наук, професор **САВЕНКОВА Людмила Олексіївна**, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, завідувач кафедри педагогіки та психології, м. Київ;

кандидат педагогічних наук **БОЙКО Олег Володимирович**, Львівський ордена Червоної Зірки інститут Сухопутних військ імені Петра Сшпідичіот Національного університету "Л.ІНП.КІІ політехніка", начальник кафедри гехпчіііх іасобів інформації та культурно-прост ніцької діяльності у військах, м. Львів.

Провідин установа - Житомирський державний університет ім. Івана Франка, кафедра педагогіки, м. Житомир.

Захист відбудеться "7" грудня 2006 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.709.06 в Національній академії оборони України за адресою: 03186, м. Київ, Повітрофлотський проспект, 28, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії оборони України (03186, м. Київ, Повітрофлотський проспект, 28).

Автореферат розісланий "6" листопада 2006 р.

Учений секретар  
спеціалізованої вченої рпд



М.В. Руденко

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** На сучасному етапі реформування та розвитку Збройних Сил (ЗС) України все більш актуальною стає проблема підготовки військових керівників з високим рівнем педагогічної компетентності, розвинутим творчим мисленням, здатних ефективно вирішувати весь комплекс завдань, що постануть перед ними, а також постійно нарощувати науково-теоретичний потенціал і набувати практичного досвіду в умовах інтенсивного розвитку засобів сучасної збройної боротьби, змін її форм і способів ведення.

Гуманізація та гуманітаризація вищої військової освіти вимагають перетворення військового керівника в умілого педагога, творчу особистість, яка професійно займається питаннями навчання і виховання підлеглих. Разом з тим, вивчення досвіду педагогічної діяльності військових керівників показує, що вони недостатньо підготовлені до розв'язання складних педагогічних завдань, відчують труднощі в організації та здійсненні керівництва військово-педагогічним процесом військової частини (з'єднання).

Одним із напрямів вирішення даної проблеми є вдосконалення процесу навчання у вищій військовій школі, яке передбачає вироблення нових підходів до визначення цілей, змісту та технологій підготовки майбутніх магістрів військового управління.

Згідно з Законом України від 17.01.2002 р. №2984/2002 "Про вищу освіту", Указом Президента України від 17.04.2002 р. №347/2002 "Про Національну доктрину розвитку освіти", Указом Президента України від 12.01.2004 р. №28/2004 "Про Концепцію гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України", Постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 р. № 1410 "Про створення єдиної системи військової освіти", Директивою Міністра оборони України від 29.12.2005 р. № Д-51 "Про підсумки реалізації державної політики з питань оборони у 2005 році та основні завдання на 2006-2011 рр.", метою військової освіти є розвиток особистісних якостей військових фахівців, підвищення їхньої професійної та педагогічної компетентності.

Теоретичні й методологічні засади розв'язання проблеми підготовки військових фахівців до педагогічної діяльності розроблено як у вітчизняній, так і зарубіжній психолого-педагогічній науці, у конкретних дослідженнях військових педагогів і психологів О.В. Барабанщикова, В.І. Вдовюка, М.І. Д'яченка, Л.А. Кандибовича, Є.М. Короткова, С.С. Муцинова, СІ. С'єдіна, Н.Ф. Феденка. У працях названих авторів розкриваються проблеми педагогічної підготовки офіцерів, шляхи формування їхньої педагогічної культури та майстерності. На сучасному етапі розвитку військової педагогіки дослідженню проблем професійної підготовки військових фахівців в умовах реформування та розвитку ЗС України приділена значна увага науковців І.С. Колодія, Ю.С. Красильника, М.І. Нещадима, М.В. Руденка, В.В. Стасюка,

І.О. Хорева, В.В. Ягупова. У дослідженнях названих авторів розкриваються теоретичні та методичні основи військового навчання і виховання. Окремі аспекти педагогічної підготовки офіцерів ЗС України містяться в дисертаціях О.В. Бойка, Л.В. Боровика, В.В. Корнещука, С.Ю. Литвиновського, Ю.І. Сердюка, І.О. Томківа, Ю.Т. Юрчука та ін.

Однак слід констатувати, що питання формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління не знайшло відповідного теоретичного обґрунтування. Актуальним залишається розробка технологій навчання, які б забезпечили підвищення компетентності майбутніх магістрів військового управління у галузі педагогічної діяльності.

Отже, узагальнення результатів вивчення наукових джерел і практичного досвіду формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління дозволило виявити об'єктивно існуючі суперечності між такими аспектами:

зростаючими вимогами суспільства до гуманізації та гуманітаризації військової освіти й існуючим технократичним типом мислення магістрів військового управління;

необхідністю інтенсифікації навчальної діяльності слухачів і недостатньою розробкою теорії і технології її досягнення;

необхідністю формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління та обмеженою можливістю досягнення поставленої мети використанням традиційних дидактичних засобів навчання.

Актуальність необхідності гуманізації та гуманітаризації військової освіти, удосконалення педагогічної підготовки майбутніх магістрів військового управління, недостатній рівень теоретичної і практичної розробленості проблеми формування їхньої педагогічної компетентності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження - "Формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління".

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційне дослідження виконано відповідно до реалізації основних положень Концепції гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України, плану наукових досліджень Національної академії оборони України (НАОУ) при розробці теми "Стандартизація військової освіти військових фахівців (шифр: Держстандартом)".

Суособистий внесок здобувана полягає в уточненні змісту і структури педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, розробці критеріїв оцінки рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, проектуванні й експериментальній перевірці технології навчання.

Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради НАОУ (протокол Х? 14 від 26 вересня 2005 року) і узгоджена в Раді з координації

наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 10 від 20 грудня 2005 року).

**Об'єкт дослідження** - навчально-виховний процес у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ).

**Предмет дослідження** - процес формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

**Мета дослідження** - спроектувати, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити технологію навчання, яка сприяє формуванню педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

**Гіпотеза дослідження** ґрунтується на тому, що формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління буде здійснюватися більш ефективно, якщо спроектувати та реалізувати у навчально-виховному процесі ВВНЗ технологію навчання, що забезпечить чітку цільову, конструктивну операційно-діяльну спрямованість у вивченні психолого-педагогічних дисциплін, системне змістовне, організаційно-методичне забезпечення навчального процесу та мотиваційно-ціннісну орієнтацію слухачів.

Відповідно до об'єкта, предмету, мети дослідження та висунутої гіпотези визначено такі **завдання**:

1. Конкретизувати та науково обґрунтувати зміст і структуру педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

2. Визначити критерії оцінки рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

3. Виявити й обґрунтувати педагогічні умови формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

4. Спроектувати, теоретично обґрунтувати, експериментально перевірити технологію навчання.

5. Розробити практичні рекомендації науково-педагогічним працівникам (Ні ІІІ) щодо формування педагогічної компетентності слухачів у навчально-виховному процесі ВВНЗ.

**Методологічну основу дослідження** складають провідні методологічні принципи, філософські положення про природу і сутність людської діяльності, її доцільність і творчий характер, єдність теорії та практики, співвідношення сутності та явища, форми і змісту. Методологічними орієнтирами дослідження обрано системний аналіз, що забезпечує дослідження процесу підготовки магістрів військового управління як цілісного, відображає внутрішню єдність військової освіти, аксіологічний, історичний, системно-діяльнистий, особистісно-орієнтований, компетентний, контекстний і технологічний підходи до процесу навчання, в цілому, і до окремих його компонентів.

**Теоретичну основу дослідження** складають положення та ідеї системного аналізу педагогічних явищ (Р. Аккоф, СІ. Архангельський, М.С. Каган, В.В. Краєвський, Н.В. Кузьміна, М.Н. Скаткін, В.Я. Якунін та ін.);

професійного спілкування у педагогічній діяльності (І.А. Зязюн, І.О. Савенкова та ін.); особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки фахівця (В.В. Давидов, І.А. Зимова, А.М. Маркова, І.С. Якіманська та ін.); системно-діяльнісного та контекстного підходів до визначення кінцевих цілей професійної підготовки фахівців (А.А. Вербицький, Л.С. Виготський, І.Л. Лернер, М.І. Махмутов та ін.); технологічного підходу до організації освітнього процесу (В.П. Беспалько, І.М. Богданова, М.В. Кларін, М.М. Левіна, М.І. Нецадим, А.М. Нісімчук, П.І. Образцов, П.І. Підкасистий, Г.К. Селевко, Л.Г. Семущина, С.О. Сисоєва, В.А. Сластьонін, С.А. Смирнов, О.М. Пехота, А.І. Уман, О.К. Філатов, Д.В. Чернилевський, О.Г. Шпак, Ф. Янушкевич та ін.); компетентного підходу у вихованні (В.А. Болотов, Б.Д. Ельконін, Т.В. Іванова, Е.Я. Коган, Г.Н. Подчалімова та ін.); педагогічного моделювання освітніх систем (В.С. Безрукова, В.П. Беспалько, А.Н. Дахін, Г.А. Лебедева, А.А. Орлів, В.М. Ченців, В.З. Юсупов, Н.О. Яковлева та ін.); діагностико-прогностичного підходу до розробки і функціонування системи контролю якості підготовки у вищому навчальному закладі (В.С. Аванесов, А.С. Маркова та ін.); теоретичних і методичних основ військового навчання та виховання (М.І. Нецадим, В.З. Ягупов та ін.).

Для вирішення завдань дослідження і перевірки гіпотези використовувалися такі **методи дослідження**:

загальнотеоретичні методи пізнання (аналіз, синтез, аналогія, порівняння, зіставлення, узагальнення, класифікація, систематизація, моделювання й ін.);

загальнопедагогічні методи (аналіз документів і літературних джерел, індивідуальна і колективна бесіди, опитування, анкетування, вивчення результатів діяльності, узагальнення досвіду і незалежних характеристик, констатувального та формувального експериментів та ін.) для порівняння та узагальнення теоретичних положень і висновків дисертації, для здійснення теоретичного аналізу стану дослідження проблеми у педагогічній теорії, визначення місця і ролі педагогічної компетентності в системі професійної підготовки майбутніх магістрів військового управління, для розробки і обґрунтування організаційно-методичних засад формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління засобами технологій особистісно орієнтованого навчання (ООН);

прогностично-верифікаційні методи (експертні оцінки, публікаційний метод, обговорення у формі конференцій, науково-методичних семінарів та ін.) для аналізу проблеми у практичній діяльності ВВНЗ, відбору методик оцінювання сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління;

методи математичної статистики й ін.

**Організація та етапи дослідження.** Дослідження проводилось у три етапи.

На першому етапі дослідження (2002-2003 рр.) проведено теоретичне вивчення психолого-педагогічної літератури з проблем дослідження педагогічної компетентності, розробка теоретичних аспектів проектування і конструювання технології навчання. У результаті цієї роботи було визначено вихідні параметри дослідження, його об'єкт, предмет, межі, гіпотеза, методологія і методика, поняттєво-категоріальний апарат. Окремі положення і висновки аналізувалися протягом усієї подальшої роботи, вносилися відповідні корективи.

На другому етапі дослідження (2003-2004 рр.) з опорою на результати першого етапу роботи уточнено і конкретизовано зміст категорії "педагогічна компетентність майбутніх магістрів військового управління", обґрунтовано доцільність застосування методу проектів у підготовці слухачів ВВНЗ, визначено критерії, показники і рівні сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління. На цьому етапі розроблено й експериментально перевірено технологію навчання при викладанні дисципліни "Організація науково-дослідницької роботи та навчально-виховного процесу в Збройних Силах України" для слухачів оперативного-тактичного рівня підготовки НАОУ.

На третьому етапі дослідження (2004-2005 рр.) здійснено аналіз, узагальнення і теоретичне обґрунтування отриманого матеріалу дослідження, формулювання загальних висновків дослідження, розробку практичних рекомендацій науково-практичним працівникам щодо формування у слухачів у навчально-виховному процесі ВВНЗ педагогічної компетентності. Завершальною стадією етапу стало оформлення дисертації.

**Експериментальна база дослідження.** Дослідно-експериментальна робота здійснювалась у Національній академії оборони України (м. Київ). У дослідженні взяло участь 476 слухачів, 15 науково-педагогічних працівників НАОУ.

#### **Наукова новизна одержаних результатів:**

вперше здійснено проектування, обґрунтування й експериментальну перевірку технології навчання в навчально-виховному процесі ВВНЗ, яка сприяє формуванню педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління;

уточнено зміст поняття "педагогічна компетентність майбутніх магістрів військового управління" та визначено її структуру;

дістали подальшого розвитку критерії оцінки рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, педагогічні умови її формування.

#### **Теоретичне значення одержаних результатів** полягає:

в обґрунтуванні змісту і структури педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління;

в отриманні нових знань у галузі педагогічного проектування, конструювання і застосування в навчально-виховному процесі ВВНЗ технології навчання, яка сприяє формуванню педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління;

у доцільності використання в рамках технології навчання методу проектів як способу досягнення дидактичної мети;

у визначенні педагогічних умов формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

Подані в дисертації результати доповнюють теорію професійної підготовки магістрів військового управління.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що спроектовано технологію навчання, науково обгрунтовано практичні рекомендації науково-педагогічним працівникам щодо формування у слухачів у навчально-виховному процесі ВВНЗ педагогічної компетентності. Теоретичні положення та практичні рекомендації виконаного дослідження можуть бути використані авторами при написанні підручників, навчальних і навчально-методичних посібників із військової педагогіки, методистами - при опрацюванні та розробці нових методичних посібників і рекомендацій з проблем підготовки майбутніх магістрів військового управління, науково-педагогічними працівниками - при організації навчально-виховного процесу у ВВНЗ.

**Упровадження результатів дослідження.** Навчально-методичні матеріали, які були розроблені у процесі роботи над дисертаційним дослідженням, упроваджені в \ Національній академії оборони України (акт реалізації від 4 квітня 2006 р.)^у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (акт реалізації від 13 лютого 2006 р.),|у Львівському ордену Червоної Зірки інституті Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного Національного університету "Львівська політехніка" (акт реалізації від 18 квітня 2006 р.).

**Вірогідність і обгрунтованість результатів дослідження** зумовлені чіткістю вихідних методологічних принципів і методів пізнання досліджуваного процесу, використанням комплексу методів дослідження, адекватних його об'єкту, предмету, меті й завданням, репрезентативністю вибірки, поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів, обробкою даних дослідження за допомогою методів математичної статистики та експертної оцінки, дослідно-експериментальним підтвердженням правомірності теоретичних висновків і практичних рекомендацій.

#### **На захист виносяться:**

1) зміст і структура педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління;

2) критерії оцінки рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління;

технологія навчання, яка сприяє формуванню педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення дослідження та аналіз отриманих результатів було подано у вигляді доповідей і повідомлень на міжвузівській науково-методичній конференції "Сучасні тенденції розвитку дистанційної освіти" (м. Київ, 2003), науково-методичному семінарі "Удосконалення змісту викладання педагогічних дисциплін та покращення якості проведення занять з урахуванням змін у формах та способах застосування Збройних Сил України, перспектив розвитку озброєння та військової техніки" (м. Київ, 2004), Всеукраїнській науково-теоретичній конференції "Вища освіта в Україні і Болонський процес" (м. Переяслав-Хмельницький, 2005), Всеукраїнській науково-практичній конференції "Гармонізація розвитку вищої освіти в умовах Болонського процесу" (м. Переяслав-Хмельницький, 2006), Всеукраїнській науково-теоретичній конференції "Сучасні тенденції та перспективи розвитку освіти і науки у вищих навчальних закладах України" (м. Хмельницький, 2006), Міжнародній науково-практичній конференції "Національна система освіти та виховання в Україні: історія, теорія, практика" (м. Київ, 2006). Результати дослідження були апробовані у процесі читання лекцій, проведення семінарських і практичних занять, проходження стажування слухачами Національної академії оборони України.

Наукові публікації. Результати дослідження висвітлені у 6 статтях у провідних наукових фахових журналах і збірниках наукових праць, затверджених ВАК України, 1 статті у збірнику матеріалів конференції.

Структура і **обсяг** дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 223 с. комп'ютерного тексту (з них 13 табл., 8 рис, 5 додатків обсягом 52 с, список використаних джерел, що містить 225 найменувань на 19 с).

#### ^ " ^ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обгрунтовано актуальність теми дослідження, проаналізовано загальний стан її розробленості в педагогічній теорії та практиці, визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, сформульовано гіпотезу, визначено методологічні та теоретичні засади, методи дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичне і практичне значення, викладено форми апробації та впровадження результатів дослідження, їх вірогідність.

У першому розділі дисертації - "Теоретичні засади формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління" - проведено історико-педагогічний аналіз процесу формування

педагогічної компетентності військових керівників, з'ясовано її сучасний стан і тенденції, здійснено обґрунтування змісту і структури педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, визначено педагогічні умови її формування. На основі історичного підходу та аналізу історичних і педагогічних джерел визначено зміст формування педагогічної компетентності військових керівників на кожному етапі розвитку української нації та її Збройних Сил, становлення та розвитку військово-педагогічної думки та практики.

Встановлено, що ефективність військово-професійної діяльності військових керівників залежать від ступеня сформованості їхньої педагогічної компетентності, здатності опановувати інноваційні педагогічні технології, впроваджувати такі форми та методи виховання і навчання особового складу, які б враховували соціальні та культурні зміни, що відбуваються в Україні.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що у педагогічній науці існує багато підходів до розуміння педагогічної компетентності, а саме: процесуальний (А.А. Вербицький, М.К. Кабардов, Н.В. Кузьміна та ін.), особистісний (Б.К. Ананьєв, І.А. Зязюн та ін.), процесуально-особистісний (Т.Г. Браже, А.С. Маркова, В.В. Радул та ін.), результативний (І-Я- Лернер, О.І. Міщенко, В.О. Сластьонін та ін.). Це пов'язано з поглядами авторів на сутність педагогічної компетентності, які не виключають, а взаємодоповнюють її зміст.

Узагальнення цих підходів дало змогу встановити, що педагогічна компетентність майбутніх магістрів військового управління - це інтегративна властивість особистості, яка включає сукупність знань, навичок, умінь у психолого-педагогічній галузі, здатність впливати на процес розвитку і саморозвитку соціально-ціннісних характеристик особистості військовослужбовців, дозволяє виконувати соціально-ціннісні функції у військовому колективі, попереджувати й усувати прояви негативної поведінки підлеглих.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та вивчення досвіду педагогічної діяльності військових керівників визначено структуру педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, яка являє собою єдність мотиваційно-ціннісного, когнітивного, комунікативного та рефлексивного компонентів.

Встановлено, що розвиток мотиваційно-ціннісного компонента сприяє реалізації інформаційно-комунікативної, діяльнісно-регулятивної і формувально-розвивальної функцій педагогічної діяльності майбутніх магістрів військового управління, когнітивного компонента - аналітико-конструктивної і профілактично-виховної функцій, рефлексивного компонента — формувально-розвивальної і профілактично-виховної функцій, комунікативного компонента - практично всіх функцій педагогічної діяльності.

Необхідними педагогічними умовами для формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління визначено: чітка цільова, конструктивна операційно-діяльнісна спрямованість у вивченні психолого-педагогічних дисциплін, системне змістовне, організаційно-методичне забезпечення навчального процесу та мотиваційно-ціннісна орієнтація слухачів.

У другому розділі - **"Методика дослідження формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління"** - обґрунтовано критерії оцінки рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, розкрито організацію і методику дослідно-експериментальної роботи.

Для діагностування рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління визначено та обґрунтовано критерії її оцінювання за відповідними показниками:

потреба у педагогічній діяльності, спрямованість на педагогічну діяльність, ініціація спілкування, активне включення у спілкування, інтерес до навчання і виховання підлеглих (мотиваційно-ціннісний критерій);

знання про педагогічну діяльність, застосування педагогічних знань при вирішенні завдань у різних військово-педагогічних ситуаціях, навички та вміння організувати педагогічний процес (когнітивний критерій);

культура педагогічного спілкування та поведінки, толерантне сприйняття співрозмовника (комунікативний критерій);

адекватна самооцінка педагогічної діяльності, корекція власної поведінки, педагогічного впливу на підлеглих (рефлексивний критерій).

За допомогою критеріїв і показників визначено рівні сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління: інтуїтивний (низький), нормативний (середній), активний (високий), креативний (вищий). На основі вивчення теоретичних положень, аналізу організації навчально-виховного процесу в НАОУ розроблено програму і методику дослідно-експериментальної роботи, основу якої склали два етапи педагогічного експерименту. Констатувальний етап педагогічного експерименту проведено з метою виявлення вихідного рівня сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, їх розуміння сутності педагогічної компетентності, самооцінки розвитку педагогічних умінь, факторів, які ведуть до розвитку педагогічної компетентності, готовності науково-педагогічних працівників до організації процесу її формування засобами технології особистісно орієнтованого навчання.

Відповідно до змісту педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, інструментальна частина констатувального експерименту складалася з комплексу адаптованих нами стандартизованих методик та опитувальників: методика діагностування ступеня задоволення

основних потреб, методика діагностування мотивації особистості до успіху, методика діагностування мотивації особистості щодо запобігання невдач (за Т. Елерсом), методика діагностування ступеня готовності до ризику (за Н. Шубертом); тест В.І. Андрєєва "Чи вмієте Ви слухати?", опитувальник діагностики здатності до емпатії (за А. Мехрабієном, Н. Епштейном) та ін. Крім того, комплексно використовувалися теоретичні, емпіричні, математичні методи дослідження.

У результаті констатувального експерименту встановлено, що тільки 14,3% слухачів здатні здійснювати педагогічну діяльність на вищому (креативному) рівні, а у 20,4% - на низькому (інтуїтивному). У більшості слухачів педагогічні знання носять поверхневий, ситуативний характер, потреби, навички та вміння педагогічної діяльності розвинені недостатньо. Причинами цього стану є: позиція науково-педагогічних працівників як ретранслятора знань і сприйняття слухачів пасивними об'єктами навчання, недосконалість змісту робочих навчальних програм, недостатня практична спрямованість навчально-виховного процесу, перевага у навчально-виховному процесі описово-пояснювальних підходів. У зв'язку з цим, є нагальна потреба удосконалення педагогічної підготовки майбутніх магістрів військового управління шляхом упровадження у навчально-виховний процес ВВНЗ інноваційних педагогічних технологій.

Вирішальне значення для педагогічного експерименту мав наступний його етап - формувальний, який ґрунтувався на теоретичних положеннях, результатах аналізу попередніх етапів дослідження і полягав у перевірці результативності розробленої технології особистісно орієнтованого навчання.

У **третьому розділі — "Експериментальне дослідження формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління засобами технологи навчання"** - розкрито зміст технології навчання, висвітлено хід і проаналізовано результати формувального експерименту, розроблено практичні рекомендації науково-практичним працівникам щодо формування педагогічної компетентності слухачів у навчально-виховному процесі ВВНЗ.

Формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління здійснювалося засобами розробленої нами технології на основі концепції особистісно орієнтованого навчання.

На першому етапі проектування технології СОН було вирішено завдання цілепокладання. Відповідно до діяльній концепції навчання, цілями навчання є формування у майбутніх магістрів військового управління умінь виконувати дії на необхідному рівні їх засвоєння. Постановка цілі навчання майбутніх магістрів військового управління здійснювалася на предметному, модульному рівнях і рівні конкретного навчального заняття. Це спрямувало НІШ і слухачів на конкретне оволодіння навчальним матеріалом з необхідною

якістю, дозволило діагностувати ступінь його засвоєння слухачами, що і визначило результативність процесу навчання.

На другому етапі було вирішено завдання з відбору і структурування змісту навчання в контексті майбутньої педагогічної діяльності магістрів військового управління. При проектуванні технології ООН використано рекомендації В.П. Беспалька щодо відбору і структурування змісту навчальної дисципліни. Дану процедуру здійснено шляхом відбору навчальних елементів, без знання яких формування готовності і здатності слухачів до здійснення педагогічної діяльності неможливе. Достатність відібраних навчальних елементів визначено на основі аналізу міждисциплінарних і внутрішньопредметних зв'язків конкретних змістовних модулів навчальної дисципліни. Визначення системи смислових зв'язків між елементами змісту навчальної дисципліни (змістовний модуль, навчальна тема, тема навчального заняття) виявило послідовність розташування навчального матеріалу відповідно до логіки викладання навчальної дисципліни, обсягу навчального матеріалу, співвідношення теоретичної і практичної його складових, а також ресурсу часу.

На третьому етапі головну увагу було приділено розробці процесуальної складової навчання. Пошук дидактичних процедур засвоєння педагогічного досвіду було пов'язано з вибором методів, засобів проведення навчальних занять, організаційних форм активної взаємодії НІШ зі слухачами. Цей вибір ґрунтувався на системному, особистісно орієнтованому і контекстному підходах у межах формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, а також цілісної системи дидактичних принципів, що відображають об'єктивні закони і закономірності навчання слухачів. Подання педагогічного досвіду, який підлягав засвоєнню слухачами у вигляді системи пізнавальних і практичних завдань, визначив вибір оптимальних методів, форм і способів індивідуальної і групової навчальної діяльності слухачів. При проведенні навчальних занять у рамках технології ООН застосовано активні методи навчання: проблемні лекції, аналіз конкретних ситуацій, вирішення проблемних завдань, метод "мозкової атаки" та ін.

На четвертому етапі було вирішено завдання контролю оцінки знань, навичок, умінь слухачів. Для кожного змістовного модуля розроблено контрольні-тестові завдання. Головна мета їх використання полягала у визначенні рівнів засвоєння слухачами змісту навчального матеріалу, необхідного для наступного просування у вивченні матеріалу і формування на їх основі відповідних педагогічних умінь, а також забезпеченні мотивації пізнавальної діяльності слухачів. За результатами контролю оцінки знань, навичок, умінь слухачів у рамках технології ООН передбачено корекцію цілей і змісту навчального матеріалу. Мотиваційний компонент у структурі технології особистісно орієнтованого навчання подано проектами індивідуальної технології педагогічної діяльності, які розробляли слухачі під час самостійної

підготовки під керівництвом НІШ. Діяльність слухачів при виконанні власних проектів передбачала обґрунтування значимості поставлених перед ними проблем, формулювання конкретних цілей і завдань, визначення тем, виконання проектів та їхній захист.

Встановлено, що у межах технології особистісно орієнтованого навчання проект індивідуальної технології педагогічної діяльності став засобом формування педагогічної компетентності. Його виконання сприяло розвитку у слухачів педагогічного мислення, формуванню педагогічних навичок і вмінь, здатності здійснювати педагогічну діяльність на високому рівні педагогічної компетентності. Це було підтверджено позитивними результатами формувального експерименту.

В експерименті взяло участь 43 слухачі факультету підготовки фахівців оперативного-тактичного рівня Національної академії оборони України, із них 23 слухачі з двох експериментальних груп і 20 - з двох контрольних груп. Метою експерименту стала перевірка результативності формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління засобами технології навчання.

На початковому етапі впровадження технології СОН у навчально-виховний процес НАОУ в експериментальних групах було проведено роботу, яка надала можливість кожному слухачу досягти індивідуально визначеної мети у педагогічній підготовці.

У ході першого етапу формувального експерименту отримано дані про початковий рівень педагогічної компетентності слухачів в експериментальних і контрольних групах, визначено особливості впровадження технології СОН в експериментальних групах з урахуванням їх групових та індивідуальних характеристик.

На другому етапі формувального експерименту в рамках використання технології СОН у навчально-виховному процесі НАОУ було вирішено завдання з формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

Викладання дисципліни "Організація науково-дослідницької роботи та навчально-виховного процесу у ЗС України" в експериментальних групах ґрунтувалося на технологічному, особистісно орієнтованому підході до подання навчального матеріалу. Значну увагу при цьому було приділено діалогічності навчання, застосуванню методів активізації навчально-пізнавальної діяльності слухачів. Головні зусилля НІШ спрямовувалися на підвищенні потенційно вищого, високого і середнього рівнів педагогічної компетентності слухачів. У контрольних групах навчальні заняття проводилися за традиційною методикою.

Порівняльний аналіз результатів, отриманих в експериментальних і контрольних групах, на початку формувального експерименту і після його завершення подано в табл. 1.

Таблиця 1

Рівні педагогічної компетентності слухачів експериментальних і контрольних груп (у %)

Рівні	Кількість слухачів			
	ЕК (n = 23)		КГ (n = 20)	
	На початку експерименту	В кінці експерименту	На початку експерименту	В кінці експерименту
Креативний (вищий)	12,88	21,59	—	5
Активний (високий)	17,43	21,97	15	15
Нормативний (середній)	30,68	34,47	35	40
Інтуїтивний (низький)	39,02	21,97	50	40

Аналіз результатів експерименту, які подано в таблиці 1, показав, що вищий і високий рівень педагогічної компетентності слухачів в експериментальних групах збільшився з 30,31% до 43,56% (на 13,25%), кількість слухачів із середнім рівнем педагогічної компетентності збільшилась з 30,68% до 34,47% (на 3,79%), а кількість слухачів з низьким рівнем педагогічної компетентності зменшилась з 39,02% до 21,97% (на 17,05%). У контрольних групах вищий і високий рівень педагогічної компетентності слухачів збільшився з 15% до 20% (на 5%), середній - з 35% до 40% (на 5%), а кількість слухачів з низьким рівнем педагогічної компетентності зменшилась з 50% до 40% (на 10%). В експериментальних групах кількість слухачів із вищим і високим рівнем педагогічної компетентності зросла на 8,25% більше, ніж у контрольних.

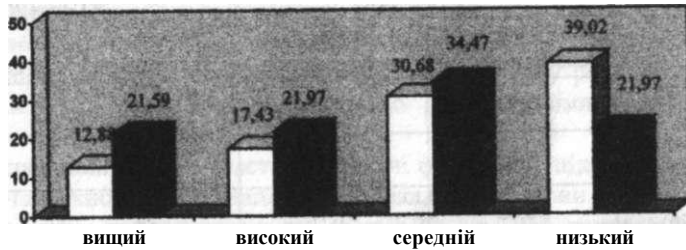
Крім визначення НІШ рівнів педагогічної компетентності, слухачі визначали їх самі.

Порівняльний аналіз результатів динаміки рівнів педагогічної компетентності слухачів в експериментальних і контрольних групах з результатами самооцінки показав, що на початку експерименту 17,5% слухачів експериментальних груп мали завищену самооцінку, 24,63% - занижену, і тільки у 57,87% самооцінка відповідала діагностичній оцінці НІШ. У контрольних групах ці показники були такими: 40% слухачів мали завищену самооцінку, 25% - занижену, 35% - адекватну. Відбулися зміни в самооцінці слухачами експериментальних груп педагогічної компетентності в кінці формувального експерименту: 12,95% слухачів показали завищену самооцінку, 13,28% - занижену, 73,77% - адекватну. У контрольних групах ці показники



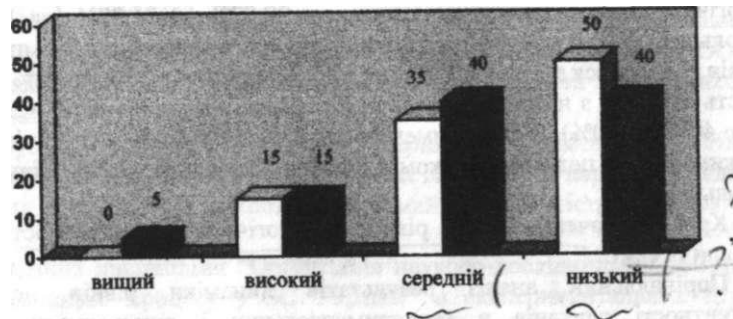
були такими: 30% мали завищену самооцінку, 20% - занижену, 50% - адекватну.

Наочно динаміка рівнів педагогічної компетентності слухачів в експериментальних і контрольних групах показана на діаграмах (рис. 1 і 2).



- - на початку експерименту    Щ - в кінці експерименту

Рис. 1. Динаміка рівнів педагогічної компетентності слухачів в експериментальних групах



- - на початку експерименту    Щ - в кінці експерименту

Рис. 2. Динаміка рівнів педагогічної компетентності слухачів у контрольних групах

Отже, результати формувального експерименту підтвердили ефективність формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління засобами технології особистісно орієнтованого навчання.

Для обчислення надійності результатів було проведено дисперсійний аналіз.  $F_{\text{склав}} = 11,22$ ,  $F_{\text{крит}}(0,05; 1; 41) = 3,8$  (за таблицею - критерію (P - значення  $p = 5\%$ ). Оскільки  $F_{\text{склав}} = 11,22 > F_{\text{крит}} = 3,8$ , то прийнята гіпотеза про те, що зростання рівнів педагогічної компетентності слухачів на основі застосування у навчально-виховному процесі НАОУ технології особистісно орієнтованого навчання є суттєвим ( $p < 0,05$ ). Таким чином, результати даного дослідження є надійними і відображають становище у генеральній сукупності.

## ВИСНОВКИ

У процесі дослідження одержано низку важливих наукових і практичних результатів, які вирішують наукове завдання формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління засобами технології навчання, що має істотне значення для теорії і методики професійної освіти.

На основі здійсненого дослідження зроблено такі узагальнюючі висновки:

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування педагогічної компетентності засвідчив, що зміст і технології формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління не мають відповідного теоретичного обґрунтування. Тому виникла потреба в обґрунтуванні та конкретизації змісту і структури педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, а також науковому пошуку шляхів, які б забезпечували необхідний рівень їхньої педагогічної компетентності.

У результаті теоретичного аналізу різних підходів до формування педагогічної компетентності з'ясовано, що педагогічна компетентність майбутніх магістрів військового управління - це інтегративна властивість особистості, яка включає сукупність знань, навичок, умінь у психолого-педагогічній галузі, здатність впливати на процес розвитку і саморозвитку соціально-ціннісних характеристик особистості військовослужбовців, дозволяє виконувати соціально-ціннісні функції у військовому колективі, попереджувати й усувати прояви негативної поведінки підлеглих.

Структура педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління являє собою єдність чотирьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, комунікативного і рефлексивного.

2. Для діагностування рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління було визначено й обґрунтовано критерії її оцінювання за відповідними показниками:

потреба у педагогічній діяльності, спрямованість на педагогічну діяльність, ініціація спілкування, активне включення у спілкування, інтерес до навчання і виховання підлеглих (мотиваційно-ціннісний критерій);

знання про педагогічну діяльність, застосування педагогічних знань при вирішенні завдань у різних військово-педагогічних ситуаціях, навички та вміння організувати педагогічний процес (когнітивний критерій);

культура педагогічного спілкування та поведінки, толерантне сприйняття співрозмовника (комунікативний критерій);

адекватна самооцінка педагогічної діяльності, корекція власної поведінки, педагогічного впливу на підлеглих (рефлексивний критерій).

Вибір критеріїв і показників, які найбільш повно характеризують педагогічну компетентність майбутніх магістрів військового управління, дає можливість визначити рівні її сформованості: інтуїтивний (низький), нормативний (середній), активний (високий), креативний (вищий).

3. Обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють формуванню педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління:

чітка цільова спрямованість у вивченні психолого-педагогічних дисциплін, що дозволяє слухачам визначати ціль кожної навчальної теми, змістовного модуля, творчо ставитися до набуття у ВВНЗ власного досвіду педагогічної діяльності;

системне змістове забезпечення навчального процесу, що передбачає формування у майбутніх магістрів військового управління умінь дослідження, прогнозування, оцінювання власної педагогічної діяльності та дає їм можливість пізнати структуру педагогічних дій;

організаційно-методичне забезпечення навчального процесу, що дає можливість сформувати у майбутніх магістрів військового управління вміння здійснювати відбір методів, форм, засобів навчання і виховання підлеглих, адекватних цілям, віковим та індивідуальним особливостям;

конструктивна операційно-діяльнісна спрямованість у вивченні психолого-педагогічних дисциплін, що сприяє формуванню у майбутніх магістрів військового управління педагогічних умінь і навичок з урахуванням формування в них творчого педагогічного мислення, підвищення рівня педагогічної культури, рефлексії, діалогічної структури взаємодії НІШ і слухачів;

мотиваційно-ціннісна орієнтація слухачів, що сприяє формуванню їх позиції до змісту навчання, смислових орієнтирів, цілей навчання, способів взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу.

4. Результати педагогічного експерименту свідчать, що реалізація спроектованої технології ООН у навчально-виховному процесі ВВНЗ сприяє формуванню педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

Так, вищий і високий рівні сформованості педагогічної компетентності слухачів, при застосуванні технології особистісно орієнтованого навчання в експериментальних групах збільшився з 30,31% до 43,56% (на 13,25%), кількість слухачів з низьким рівнем зменшилася з 39,02% до 21,97% (на

17,05%). У контрольних групах вищий і високий рівень педагогічної компетентності слухачів збільшився з 15% до 20% (на 5%), середній рівень - з 35% до 40% (на 5%), а кількість слухачів з низьким рівнем педагогічної компетентності зменшилася з 50% до 40% (на 10%). В експериментальних групах кількість слухачів із вищим і високим рівнем педагогічної компетентності зросла на 8,25% більше, ніж у контрольних. Отримано позитивну динаміку рівнів сформованості педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління, що свідчить про ефективність запропонованої нами технології особистісно орієнтованого навчання.

5. Подані у дослідженні організаційно-педагогічні основи розробки та застосування технології ООН з метою формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління дають можливість науково-педагогічним працівникам ВВНЗ на науковій основі вирішувати цю проблему і застосування практичних рекомендацій щодо її проектування, конструювання та реалізації дозволяє підвищити якість педагогічної підготовки військових фахівців.

Викладеш в дослідженні результати теоретичного аналізу, проведений педагогічний експеримент, в цілому, підтвердили висунуту гіпотезу дослідження. Однак вони не претендують на остаточне та вичерпне вирішення/наукового завдання щодо формування педагогічної компетентності майбутніх! магістрів військового управління засобами технології навчання.

Перспективними напрямками подальшого дослідження є: дослідження закономірностей, принципів, умов формування педагогічної компетентності і педагогічної культури майбутніх магістрів військового управління на основі взаємозв'язку та взаємозумовленості їх становлення і розвитку, подальший розвиток та обґрунтування іїновачійних педагогічних технологій підготовки слухачів ВВНЗ на основі особистісно орієнтованої концепції навчання тощо.

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### *Статті у провідних наукових фахових виданнях*

1. *Чистовська І.П.* Активні методи навчання та їх роль у формуванні педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління // Військова освіта: 36. наук. пр. - К.: Наук.-метод. центр військової освіти МО України, 2006. - № 1 (17). - С. 211-217.

2. *Чистовська І.П.* Динаміка формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління засобами технології навчання // 36. наук. пр. факультету підготовки фахівців з гуманітарних питань Національної академії оборони України. - К.: НАОУ, 2006. - № 4 (41). - С. 65-68.

3. *Чистовська І.П.* Історико-педагогічний аналіз процесу формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового

управління // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Наук.-теоретичний зб. - Переяслав-Хмельницький, 2006. Спец. Випуск. - С. 528-531.

4. *Чистовська І.П.* Проблеми впровадження дистанційного навчання у підготовку військових фахівців у ВВНЗ // 36. наук. пр. Національної академії оборони України. - К.: ВП НАОУ, 2003. - № 4 (35). - С. 72-75.

5. *Чистовська І.П.* Проблеми реформування системи вищої військової освіти у сучасних умовах // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Наук.-теоретичний зб. - Переяслав-Хмельницький, 2005. Спец. випуск. - С. 448-553.

6. *Чистовська І.П.* Сучасні напрями поглиблення змісту та методики викладання педагогічних дисциплін у ВВНЗ // 36. наук. пр. гуманітарного факультету Національної академії оборони України. - К.: НАОУ, 2004. - № 2 (39). - С. 67-72.

#### *Статті та тези доповідей у збірниках матеріалів конференцій*

1. *Чистовська І.П.* Зміст та структура педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління // Сучасні тенденції та перспективи розвитку освіти і науки у ВНЗ України / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. - Хмельницький: Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2006. - С. 69—70.

**Чистовська І.П.** Формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів» військового управління. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - "Теорія і методика професійної освіти". - Національна академія оборони України, Київ, 2006.

Дисертацію присвячено вирішенню наукового завдання щодо формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління засобами технології навчання. У роботі обґрунтовано концептуальні положення стосовно сутності, змісту, структури педагогічної компетентності майбутніх магістрів» військового управління; розроблено критерії оцінки рівнів її сформованості; розроблено, обґрунтовано, експериментально перевірено технологію особистісно орієнтованого навчання, яка сприяє формуванню педагогічної компетентності майбутніх магістрів ВШСького управління; розроблено практичні рекомендації науково-педагогічним працівникам щодо формування педагогічної компетентності слухачів у навчально-виховному процесі вищих військових навчальних закладів.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечуються виваженим методологічним підходом до вирішення наукового завдання, використанням комплексу методів, які

відповідають предмету, меті, завданням дослідження; кількісним і якісним аналізом результатів дослідження; підвищенням рівнів педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

**Ключові слова:** компетентність, педагогічна компетентність, магістр ВШСького управління, технологія навчання.

**Чистовская И.П.** Формирование педагогической компетентности будущих магистров военного управления. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 — "Теория и методика профессионального образования". - Национальная академия обороны Украины, Киев, 2006.

Диссертация посвящена решению научной задачи по формированию педагогической компетентности у будущих магистров военного управления средствами технологии обучения. Осуществлен историко-педагогический анализ процесса формирования педагогической компетентности военных руководителей. На основании исторического подхода и анализа исторических и педагогических источников определено содержание формирования их педагогической компетентности на каждом историческом этапе развития военно-педагогической мысли и практики.

Обосновано, что эффективность профессиональной деятельности военных руководителей зависит от степени развития у них педагогической компетентности, способности применять такие методы обучения и воспитания военнослужащих, которые учитывают социальные и культурные изменения в Украине.

Также обоснованы сущность, содержание, структура педагогической компетентности будущих магистров военного управления. Определено, что педагогическая компетентность будущих магистров военного управления - это интегративное свойство личности, выражающееся в совокупности знаний, навыков, умений в психолого-педагогической сфере, способности оказывать влияние на развитие и саморазвитие социально-ценностных характеристик личности военнослужащих, позволяющее выполнять социально-ценностные функции в военном коллективе, предупреждать и устранять проявление негативного поведения подчиненных.

Структура педагогической компетентности включает единство четырех компонентов: мотивационно-ценностного, когнитивного, коммуникативного, рефлексивного. Разработаны критерии оценки уровня её развития с соответствующими показателями - потребность в педагогической деятельности, направленность на педагогическую деятельность, инициация общения, активное включение в общение, интерес к обучению и воспитанию подчиненных (мотивационно-ценностный критерий); знание о педагогической деятельности, применение педагогических знаний при решении разных военно-педагогических ситуаций, навыки и умения организации педагогического

процесса (когнитивный критерий); культура педагогического общения и поведения, толерантное восприятие собеседника (коммуникативный критерий); адекватная самооценка педагогической деятельности, коррекция собственного поведения, педагогического влияния на подчиненных (рефлексивный критерий).

Теоретически обоснована и экспериментально проверена технология личностно ориентированного обучения, которая представляет собой последовательность педагогических процедур, операций и приёмов, составляющих в совокупности целостную дидактическую систему, реализация которой в учебно-воспитательном процессе высших военных учебных заведений приводит к гарантированному достижению целей обучения будущих магистров военного управления, а также способствует формированию у них педагогической компетентности. Необходимыми педагогическими условиями для формирования педагогической компетентности определено: четкая целевая, конструктивная операционально-деятельностная направленность при изучении психолого-педагогических дисциплин, системное содержательное, организационно-методическое, обеспечение учебного процесса и мотивационно-ценностная ориентация слушателей.

Результаты исследования внедрены в учебно-воспитательный процесс трёх высших военных учебных заведений, что подтвердило эффективность формирования педагогической компетентности средствами технологии, личностно ориентированного обучения.

**Ключевые слова:** компетентность, педагогическая компетентность, магистр военного управления, технология обучения.

**Chistowska LP.** The pedagogical competence formation in the work of future masters of military management — Manuscript.

This thesis is for taking a scientific degree of a Candidate of Pedagogical Science on the specialty 13.00.04 - "Theory and methods of the professional education". - Ukrainian National academy Defense. Kyiv, 2006.

This Dissertation is devoted to investigation of scientific task of the pedagogical competence formation in the work of future masters of military management by means of technology personal education.

In the investigation were analyzed a theoretical aspects of the problem, exposed the essence, content, structure of the pedagogical competence of future masters of military management It was fixed criterions of the education of future masters of military management The index and features of the levels of its development were defined for the realization of diagnostics. The results of the work have found practical utility in work out in the military pedagogical process and personal education of future masters of military management.

**The key words:** competence, pedagogical competence, master of military education, technology of education.

Підписано до друку 02.11.2006. Формат 60x90/16.

Ум. друк. арк. - 0.9. Обл.-вид. арк. - 0.9.

Тираж 100 прим. Зам. № 206.

„АВТОРЕФЕРАТ”

Свідоцтво ДК № 18536 від 03.12.2001р.  
01034, м.Київ, пров. Георгіївський, 2, оф.27.  
578-04-14: 284-71-27.